

I kako se sve to zaista dešava? Posledice suočavanja ljudi sa nesavršenošću zavereničkih objašnjenja događaja u koja veruju

Katarina Draginić¹²

¹Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

²Laboratorija za istraživanje individualnih razlika - LIRA lab, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Beogradu

kacadraginic99@gmail.com

Ranije studije ne otkrivaju šta ljudi zapravo misle kada se slože sa tim da su tvrdnje (kao one u psihološkim upitnicima) o teorijama zavere (TZ) istinite. Stoga je cilj ovog istraživanja bilo ispitivanje mere u kojoj su mentalne predstave o TZ razrađene, a onda i da li je razrađenost povezana sa stepenom uverenosti u TZ. U eksperimentalnom delu istraživanja, proveravale smo uspešnost intervencije osmišljene da smanji verovanje u TZ. Ispitanicima su kroz individualne intervjuje postavljana uzastopna "kako pitanja" o tome kako bi objasnili način na koji se određeni deo zavere odvija. Namera ovakvog intervjuja je bila da pokaže ispitaniku da nije plauzibilno da istovremeno bude ispunjeno mnoštvo povezanih uslova neophodnih da bi se zavera desila/održala tajnom. Rezultati su pokazali da razrađenost predstava o TZ nije povezana sa uverenosti u tu TZ. TZ koje ispitanici sa većom uverenosti prihvataju nisu mentalno reprezentovane sa više detalja niti su opširnije, iako je slaba povezanost koju smo registrovale u pozitivnom smeru. Pored toga, ni intervencija nije bila uspešna u promeni stepena uverenja. Nizak prosečni skor razrađenosti i tematska analiza šturih opisa TZ su pokazali da uverenost u TZ ne potiče od razrađenog znanja, već od uverenja višeg reda. Ovo opštije uverenje predstavlja tipičan zaverenički pogled na svet (zlomamerni akteri se tajno udružuju) koji je praćen nepoverenjem u zvanične epistemičke autoritete (lažu nas). Kako bismo bolje razumele zašto ispitanici, suočeni sa nedostatkom znanja o zavereničkom zapletu nisu reevaluirali svoju uverenost u konkretnu TZ, analizirale smo strategije odgovaranja za kojima su posezali tokom intervjuja. Saznale smo da do suočavanja sa neplauzibilnošću TZ nije ni došlo jer ispitanici nisu imali konkretne informacije ili dokaze sa kojima bi se

Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju,
Odeljenje za psihologiju,
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

suočili, već su se oslanjali na opšte nepoverenje. Ovakvi rezultati istraživanja upućuju na to da je "zavera bez teorije" adekvatan model za razumevanje predstava opšte populacije o teorijama zavere.